

ПИТАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ

ЛОГІНОВА Н. М., кандидат педагогічних наук
(Національна академія Державної прикордонної
служби України ім. Б.Хмельницького)

УДК 355.486 : 341.3

ПОНЯТТЯ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ З ПРАВознавства ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДО ВИКЛАДАЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглянуто поняття правового виховання майбутніх магістрів з правознавства, визначено його значення в сучасному суспільстві.

Ключові слова: *правове виховання, магістри, правосвідомість, правовий простір, права, свободи.*

В статье рассматриваются особенности правового воспитания будущих магистров по правведению, определяется его значение в современном обществе.

Ключевые слова: *правовое воспитание, магистр, правосознание, правовое пространство, права, свободы.*

The article deals with the concept of legal education of future masters of jurisprudence determined its importance in modern society.

Keywords: *legal education, masters, justice and legal space, rights, freedom.*

Специфіка правовиховної діяльності держави полягає в тому, що вона має організований, цілеспрямований і керований характер і проводиться для досягнення поставлених цілей, прогнозованих результатів і позитивного ефекту за допомогою певних засобів, з використанням відповідних форм і методів. Зміст цього виду діяльності держави – дія суб'єктів на об'єкти, мета – формування правової компетентності громадян, правове виховання як на індивідуальному, так і на державному рівні, сприяння формуванню правосвідомості, прищеплення навичок правомірної поведінки і підвищення їх соціально-правової активності.

Різноманітні аспекти правового виховання правоохоронців розглядали у своїх працях науковці В.І. Кириленко [1], В.В. Копейчиков [2], В.В. Райко [3] С.С. Сливка [4], Г.Х. Яворська [5] та багато інших.

Метою статті є визначення поняття правового виховання майбутніх магістрів з правознавства при їх підготовці до викладацької діяльності та його значення в сучасному суспільстві.

Більшість базових теоретичних досліджень з даної тематики належать до радянського періоду, а це означає, що практичні рекомендації, розроблені на їх основі, характеризуються певною своєрідністю і деякою ідеологічною спрямованістю. Тому в плані свого загальнотеоретичного і практичного освоєння стан даної проблеми сьогодні вже не відповідає новим умовам життя, які істотно змінилися.

У сучасних умовах в правовому просторі України склалася абсолютно неоднозначна ситуація. З одного боку, дана ситуація характеризується прагненням вийти на рівень міжнародних стандартів у правовому забезпеченні соціально-політичних процесів, що відбуваються в країні (введення в категоріальний апарат і осмислення таких ключових понять, як «правова держава», «правова система», «правова особа» і ін.), що послужило поштовхом, який вивів науку із застійного періоду, а з іншого – ситуація, що створилася, характеризується руйнуванням сталої правової системи і пов'язаної з нею форми правової адаптації: загальносоюзне законодавство відразу перестало існувати, а республіканське законодавство, практично дублюючи його, виявилось неприйнятним в нових реформованих умовах.

Незвичайна ситуація, що склалася в правовому просторі, спричинила нестійкість не лише державного, але й суспільного життя, зумовила певні соціальні потрясіння, радикальні зміни усталених роками умов життя людей. Тому на тлі проблем життєво важливого плану правове виховання для більшості осіб має другорядне значення, поступово втрачаючи свою важливість і актуальність.

Це виразилося в тому, що освітні установи ще не встигли перебудувати свою навчально-

виховну систему, правоохоронним органам в умовах різкої криміногенності суспільства не було часу займатися правовим вихованням громадян. Правова наука, зважаючи на відсутність зацікавленості держави в розвитку даної проблематики, тобто відсутності державного замовлення, практично перестала реагувати на подальше вивчення, розробку і впровадження ідей правового виховання. Внаслідок цього за останній час в науково-теоретичній літературі фактично утворився правовий вакуум: не публікувалися дослідження з проблем правового виховання і не розроблялися нові методики його впровадження з урахуванням умов сьогодення.

Теоретичні аспекти правового виховання, які існують в нинішньому варіанті, об'єктивно потребують як перегляду багатьох положень, так і розробки принципово нових, таких, що відображають позиційну форму і якісний стан правового виховання і правовиховного процесу в сучасній державі. При цьому необхідно враховувати, що в будь-якому явищі або процесі завжди присутні подвійні моменти – внутрішній і зовнішній, тобто, з одного боку, це явище або процес зберігає свої постійні істотні ознаки (внутрішній момент), а з іншого – це явище або процес прагне до свого вдосконалення, тобто до зміни або, вірніше, розвитку. Взаємодія цих двох моментів і дає поштовх до подальшого розвитку і вдосконалення даного явища або процесу.

Отже, подальший ефективний розвиток теорії правового виховання буде тепер цілком залежати від рівня теоретичної розробленості її положень, розробки нових методик, адаптованих для різних соціальних груп, і, що уявляється важливим, від їх прикладного впровадження в правову практику як сталої і теоретично освоєної правової категорії.

Таким чином, концепція правового виховання при підготовці майбутніх магістрів з правознавства, що існує в сучасних умовах, об'єктивно потребує нових теоретичних розробок, історичного дослідження даної проблеми, а також нового наукового пошуку, заснованого на спільній творчості вчених філософів, соціологів, культурологів і правознавців.

На думку В.В. Райка, під час правового виховання є необхідним комплексне вирішення цілого ряду соціальних, юридичних, педагогічних і психологічних проблем. Необхідно, щоб курсантами займалися одночасно науково-педагогічний та командний склад для здійснення комплексного виховного впливу. Велике значення має також виховання правосвідомості курсанта, нормальний розвиток його емоційно-вольової сфери. У майбутнього офіцера-прикордонника слід виховувати альтруїзм. Він повинен усвідомлювати себе членом колективу, що має обов'язки перед ним. Функція науково-педагогічного складу в організації спільної діяльності полягає в умінні ставити науково обгрунтовану мету і завдання, спонукати вихованця до досягнення цієї мети, до виконання майбутньої діяльності (з визначенням основних способів її організації, послідовності виконання і передбачуваних результатів). При цьому педагогу необхідно уміти зрозуміти мотиви, потребу, соціальні очікування вихованця, спонукаючи його до діяльності [3].

Підсумуємо: правове виховання – формування шанобливого ставлення до закону, бачення закону великою соціальною цінністю, що стосується безпосередньо кожного індивіда; розвиток відчуття відповідальності, непримиренності до свавілля, корупції.

Правознавці-практики указують на юридичний аспект поняття «правове виховання» як особливий різновид юридичної практики, пов'язаної зі становленням в Україні правової державності [6]. У сучасну дійсність входять такі поняття, як «правовиховна діяльність» держави, «інститут правового виховання», що говорить про те, що правове виховання розглядається як вид державної діяльності.

Виховання плавно перетікає у свідомість, формує загальну правову культуру майбутніх офіцерів-прикордонників. Правове виховання нерозривно пов'язане і реалізується через правову освіту – безпосереднє отримання знань. Правове навчання – це «спосіб зовнішнього виразу і організації передачі теоретичного правового матеріалу об'єкту виховання» [7]. Метою правового навчання є формування теоретичної основи правової свідомості і правової культури, забезпечення необхідного рівня систематизації знань про право, розвиток правових інтересів, відчуттів, правового мислення, формування наукового правового світогляду [8]. Загальні вимоги суспільства до правового (юридичного) виховання і навчання громадян (шкільному навчанню) оформилися в офіційних документах; так, наприклад, стандарт основної загальної освіти формулює цілі правового навчання школярів, що полягають у розвитку пізнавальних інтересів у процесі сприйняття правової інформації, розвитку етичної і правової культури; виховання ци-

вільної відповідальності, прихильності гуманістичним і демократичним цінностям, закріпленим в Конституції України; освоєнні знань про механізми реалізації і захисту прав людини і громадянина.

У структурі правосвідомості прийнято виділяти дві взаємозв'язані частини: правову психологію і правову ідеологію. Правова психологія формується в результаті повсякденної практики. У цю область правосвідомості включаються правові відчуття, настрої, бажання, звички, характерні для особи, соціальної групи або суспільства в цілому. Правова психологія відображає емоції людей, що виникають у правовій сфері. Для неї властиві стихійність, зв'язок з особистими інтересами і цінностями. Правова ідеологія – це сукупність систематизованих теоретично обґрунтованих юридичних знань, ідей і прав. У ній відображаються вимоги суспільства і соціальних груп, які пред'являються до особи. У демократичних суспільствах правова ідеологія володіє великим етичним потенціалом, що виражається в затвердженні високої цінності прав і свобод людини.

Таким чином, правове виховання майбутніх магістрів з правознавства при підготовці до викладацької діяльності є соціальним продуктом. Суспільство є носієм того правового досвіду, який його історично супроводить. Правовий досвід попередніх поколінь переосмислюється, трансформується у свідомості наступних поколінь і перетворюється на суб'єктивне уявлення людини, групи людей, суспільства в цілому про об'єктивне право, що існує в сьогоденні, що існувало у минулому і якому належить існувати в майбутньому.

Продовжити дослідження доцільно за такими напрямками: удосконалення керівництва процесом формування правового виховання майбутніх магістрів з правознавства; характеристика компонентів методики формування правового виховання у майбутніх магістрів з правознавства у процесі викладення юридичних дисциплін.

Список використаної літератури:

1. Основи законодавства України: Підручник / За заг. ред. Кириленка В.І. – Вінниця, 2002.
2. Правознавство / За ред. проф. В.В. Копейчикова – К., 2002.
3. Райко В.В. Особливості правового виховання майбутніх офіцерів-прикордонників під час формування їх правової культури // Зб. наук. праць Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького / Гол. ред. В.О. Балашов. – Хмельницький, 2008. – № 43. – Ч. 2. – С. 146-149.
4. Сливка С.С. Юридична деонтологія. – К., 2001.
5. Царенко В.І. Формування правосвідомості особистості військовослужбовців-прикордонників України: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 13.00.01. – Хмельницький, 2003.
6. Яворська Г.Х. Педагогіка для правників: Навч. посібник. – К., 2004.
7. Почтарь Т.М. Правове виховання в педагогічних вузах: питання методології і методики: Дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2001.
8. Певцова Е.А. Современные дефинитивные подходы к правовой культуре и правовому сознанию // Журнал российского права. – 2004. – № 3.

Надійшла до редакції 07.09.2012

